

Konya: 25. VII. 1955

Muhterem Ağabeyim,

Takvim için hazırladığım yazıları ekli olarak sunuyorum. Bu yazılar:

- a) Mevlâna'nın kısaca tercüme-i hali
- b) " Secilmiş mihte ve lâtifeleri
- c) " " ruhaileri'nden ila-

retir. 17 aralık 1955'te 683. üyüldönümü kutlanacağından yazıların Kasım - Aralık aylarında verilmesi münasip olur kanaatindeyim. Artık siz bilirsiniz. Hazret'in yazılması lâzım başka cepheleri varsa, emir buyurur, bunları da işleyelim.

Sergi'nin akislerini gazetelerde okuyor, memnun oluyorum. Himmetiniz var olsun.

Benim tayin meselesinden hiçbir haber alamadım. Dolayısıyla endişe içindeyim. Her hangi bir aksiliğin zühurundan korkuyorum. Kanunî vekalet müddeti lütfi. Üstün bir çaly-
ma görüldü. Konya Müzesinin şekli değişti. Başkubinden unvan müdürü kadar memnurluk verici bir hava varken niçin geciktiriyorlar, anlayamadım. Lütfen tekrar alakâlarım istirham ediyorsam. Bilhassa telefonla müjdeli haberlerinizi sabırsızlıkla bekliyorum.

Fatihâtilerine Ankara'da basılmış olan broşürden gönderiyorum. Başka emirleriniz olursa lütfen beklerim, aziz ağabeyliğim.

Hammüfendiye de ayrıca bekliyorum..

Uchkoşay

Mehmet Önder
Müze Md. V.
Konya

ÖLÜMÜNÜN 683^{ü ölüm} İNCİ YILDÖNÜMÜ GÜNLERİNDE : MEVLÂNA CELÂLEDDİN-İ RUMÎ

17 Aralık, Büyük Türk Mütefekkiri Hazreti Mevlâna'nın 683.inci Ölüm Yıl Dönümüdür. Temsil Ettiği Fikirlerle Bütün Cihanın Gurur Kaynaklarından Olan Bu Müstesna Kıymetin Aziz Hâtırası Önünde Huşu İle Eğiliyor, Mubarek Ruhubuh, Şefaatinin, Vatanımız Ve Neslimiz Üzerinden Eksilmemesini Niyaz Ediyoruz.

Yazan

Mehmet Önder

Büyük Türk Mütefekkiri Mevlâna Celâledin-i Rumî, 30 Eylül 1207 (6-Rebiülevvel 604)te, Horasan'ın Belh Şehrinde doğmuştur. Babası Sultan'ül-Ulema (Bilginler Sultanı) diye anılan ve aslen Türk olan Hüseyin Hatibi Oğlu Muhammed Bahaeddin Veled'dir. Annesi Harezmsahlar-
dan Belh Emiri Rükneddin'in kızı Mümine Hatun'dur.

BELH'in FAHREDDİN RAZÎ, hatta hükümdar MUHAMMED TEKİŞ HAREZMŞAH gibi sayılı bilginleri vardır. Bu iki kudretli bilginle, SULTAN'ÜL-ÜLEMA arasında bir fikir ayrılığı doğmuş, FAHREDDİN RAZÎ'nin hükümdar nez-
dinde, SULTAN'ÜL-ÜLEMA aleyhine yaptığı telkinler üzerine, BAHAEDDİN VELED memleketini terke karar vermiş, ailesi ile birlikte BELH'den göç etmiştir. Mevlevî kaynaklarının bildirdiğine göre (Sipehsalar, Eflakı, Sultan Veled'in eserleri Vs..) Sultan'ül Ulemanın kervanı ilk olarak NİŞAPUR'da konaklamış, burada büyük sufi FERİDEDDİN ATTAR küçük Celâ-
leddini pek sevmiş ve (Esrarname) adlı eserini ona ithaf etmiştir. Nişapur'dan Bağdad, Mekke, Medine, Şam, Halep, Malatya Yolu ile Erzincan'a gelinmiş her geçilen yerde devrin tanınmış bilginleri ile temas edil-
miştir. EVHADÜDDİN KIRMANÎ, SADEDDİN HAMAVÎ, MUHYİDDİN ARABÎ bunlar ara-
sındadır. Kervan Erzincan'da da durmamış, Sivas, Kayseri, Niğde yolu ile 1221 yıllarında LÂRENDE (Karaman) ye gelinmiştir.

Anadolu Selçuklularının emri altında bulunan Lârende Valisi EMİR MUSA BEY, bu aziz misafirleri hürmetle karşılamış, yerleştirmiş, Sultan'ül'Ulema için de bir medrese tahsis etmiştir. Mevlâna Celâled-
din Rumî büyümüş, delikanlılık çağına girmiştir. Burada, Semerkandlı Şerefeddin Lâla'nın kızı CEVHER HATUNLA evlenmiş, SULTAN VELED ve ALA-
EDDİN ÇELEBÎ bu hanımdan doğmuştur. Lârendede iken, Mevlâna'nın annesi MÜMİNE HATUN ve Ağabeyisi MUHAMMED ALÂEDDİN vefat etmiş ve tam Yedi yıl Karaman'da oturmuşlardır.

O sırada KONYA, Selçuklu Devletinin başşehri, devletin en parlak ve göz kamaştırıcı devresidir. İlimsever Selçuklu Sultanı ALAEDDİN KEYKUBAT I., Larendedeki Sultan'ül-Ulema ve ailesini Bizzat Konya'ya davet etmiş, merasimle karşılayarak kendileri için ayrılan mahalle yerleştirmiştir. Bahaeddin Veled kısa zamanda burada da şöhret yap-
mış, bir kaç yıl sonra, 12-0cak-1231 de Konya'da vefat etmiştir. Sultan'ül-Ulema'nın ölümünden sonra, onu sevenler bu sefer Mevlâna Celâleddin in etrafında toplanmışlar, SADREDDİN KONEVÎ, SEYYİD BURHANEDDİN, MUHAK KIKI TIRMIZI, SİRACEDDİN ÜRMEVÎ, ŞEMSEDDİN MARDİNÎ gibi devrin tanınmış büyük bilginleri etrafını sarmışlardır. Bilhassa Seyyid Burhaneddin Mevlâna'nın yetişmesinde büyük bir amel olmuş, O'nun tesir ve tensi-
biyle tahsil için Halep Ve Şam'a gitmiş, orada Osman Rumî, Muhyiddin Arabî gibi bilginlerle musahabede bulunmuş, zahir ilimleri ile birlik-
te tasavvufu etüd etmiş, çok okumuş, Konya'ya döndüğü zaman Şark ilim âleminin parlak bir yıldızı olmuştur. O ilim ve Kültür muhiti olan Konya'yı çok seymiş ve artık burada yerleşmiştir. O'na (Anadolu) demek olan (Rumî) lakabı verilmiş, dersleri, fetvası ve vaazı ile kısa zamanda geniş bir şöhret yapmıştır. Mevlâna olgun ve dolgun bir mü-
derriş olarak Konya medreselerinde etrafına toplanan yüzlerce tale-
beye ders vermeğe başlamıştı.

23 Ekim 1244 te ŞEMSEDDİN MEHMED TEBRİZÎ adlı bir derviş Konya'ya gelmiş, ŞEKER CİLER HANI'na inmişti. Hemen O gün, Şems'le buluşup ko-
nuşan Hazreti Mevlâna, artık medreseyi, vaazı terkederek, günlerce, haf-
talarca, Şems'le musahabeye dalmış; hayatı düşünceleri birdenbire de-

gişmiş, onda mutlak kemâlin zuhurunu, cemalinde tanrı nurlarını görmüştü Müderris Mevlâna'nın yerinde şimdi vecd ve istiğrakla dolu coşkun bir aşk tufanı vardır. Sanki bir kıvılcım, bir barut mahzenini, infilak ettirmişti.

Halk tarafından sevilen, vaazlı dinlenen Mevlâna gibi zahit bir müderrisin, Şems gibi kim olduğu bilinmeyen bir dervişle, aylarca musahabeye dalması, dersi vaazlı bırakması, herkesi şaşırtmış, kıskandırmış, Şems aleyhine bir ceryan başlamıştı: (BU ŞEMS KİMDİR Kİ, ŞEYHİMİZİ BİR İRMAK BİR ÇÖPÜ SÜRÜKLER GİBİ, BİZDEN ALDI GÖTÜRDÜ..) diyorlardı. Kıskançlıklar o derece artmıştı ki, 1246 yılında Şems, izini kaybederek Konya'dan uzaklaşmak zorunda kalmıştı.

Mevlâna, bu gaybubetten fazlaca müteessir olmuş, ardından içli ve yanık şiirler söylemeğe başlamıştı. Onun iniltilerine dayanamıyan oğlu Sultan Veled, Şems'i aramağa çıkmış, Şam'da bulunarak Konya'ya getirmiştir. Şems'in tekrar Konya'ya gelişi Mevlâna'yı çok sevindirmiş, Şems aleyhinde bulunanlar Mevlâna'dan özür dilemişlerdi. Şems, bu gelişinde, Mevlâna'nın evlatlığı KİMYA ile de evlenmiş, Konya'ya yerleşmiştir. Bu çok uzun sürmedi. Başlarında Mevlâna'nın oğlu Alaeddin de bulunan muhalefet gurubu tekrar ayaklandı. Günün birinde Şems ansızın kayboluvermişti. Şems'in öldürülmüş olduğu veya tamamen uzaklaştırıldığı hakkında rivayetler geniştir. Ne olursa olsun, hadise Mevlâna'yı canevinden yaralamış, bu hicranın potası içinde pişmiş, hattâ yanmıştı. Her yerde O'nu aratmış, daima müjdecî gözlemiş, Şems'ten bahsedenleri hoş tutmuş, aramak için Şam'a gitmiş, fakat meyüsen geri dönmüştü. O'na baza (ŞEMSI FALAN YERDE GÖRDÜM) gibi yalan haberler getirenler olmuş, Mevlâna çılgın gibi sevinerek üzerinde ne varsa müjdecîye vermiş, sonra (BU YALANDIR) dedikleri zaman: (BEN YALAN HABERE SARIĞIMI, FERACEMİ VERDİM. DOĞRU OLSAYDI CANIMI VERİRDİM..) demiştir.

Mevlâna perişan, aşkla hemhal ~~şimşek~~ yanıp tutuşmuş, bu sırada Şems adına (DİVAN-I KEBİR) denilen büyük eserini meydana getirmiş, Şems'ten sonra KONYALI KUYUMCU SELAHADDİN'e bağlanmış, Şems'in varlığını onda bulmuştu. Bir müddet sonra O'nunda vefatı, hassas ve vecd içindeki Mevlâna'yı ilâhî aşkın zirvesine ulaştırmış hattâ öteye aşırılmıştı. Şimdi AHİ - TÜRK HASAN'ın oğlu HÜSAMEDDİN ÇELEBİ, Mevlâna'nın en yakını ve halifesidir. Hüsameddin Çelebi'nin teşvikiyle MESNEVİ vucut bulmuş ve bizzat Hüsameddin Çelebi tarafından zaptedilmişti. Çok ince bir ruh ve zekâ, eşsiz bir buluş ve sezîş kabiliyetinin ve bütün mana âleminin incelikleri ile dolu Mesnevi işte bu devrenin mahsuludur.

Bir gün Mevlâna, ansızın rahatsızlanıvermiştir. Hastalığı kırk gün uzamış, Konya ve muhitini derin bir üzüntü kaplamıştı. Başta Selçuklu Sultanı GIYASEDDİN KEYHÜSREV III. olmak üzere, bütün vezir ve emirler hizmetine koşmuş, sarıyın iki maruf hekimi tabib Ekmelüddin'le Gazanfer, Mevlâna'nın başı ucundan ayrılmamışlardı. Ne yazık ki, bütün gayret ve ihtimamlar boşta gidiyor, tedaviler ilaçlar hastalığın seyrini değiştiremiyor, Mevlâna, gün gün çöküyordu. Bir dakika olsun babasının yanından ayrılmayan Sultan Veled'e Mevlâna, en son gazeliyle şöyle hitap etmişti.:

((Sen git, yastığına baş koy; beni, geceleri rahatsız olan bu biçareyi yalnız başına bırak. Biz geceleri şabahlara kadar inleyen sevda dalgalarıyız. Sen istersen gelerek bize lütfet, istersen git cefa eyle...Güzel yüzlülerin şahı için ahde vefa vacip değildir...))

O gün, 17 Aralık 1272 (5 Cemaziülahir 672) pazar günü idi. Güneş yavaş yavaş gurub ediyordu. Güneşin batmasıyla, ilim ve irfan güneşi Yüce Mevlâna'nın Ruhü da fânî âlemden, bekâ ve can âlemine uçmuştu.

Konya'yı kesif bir matem havası bürümüştü. Ertesi sabah büyük bir cenaze alayı hazırlanmış, törene, ırk, din, mezhep farkı olmaksızın bütün Konya'lılar, bütün bir insanlık katılmış, ney, kudüm, rebab sesleri arasında tabut musallaya götürülmüş, namazı kılınmış, defnedilmişti.

FİKİRLERİ :

Mevlâna, bir filozof değil, gerçek bir sufî'dir. Fakat başka sufî'lerle benzemez. O, kendinden önceki ve muasırlarının eserlerini tetkik etmiş yepyeni bir buluş ve sezîşle fikirlerini yaymıştır. Mevlâna, vahded aleminde kendisinden geçmez, insanlığa yayılır, hududsuz bir toleransla iyiliği ve hayrı hedef tutar. O'nun hayatı gerçek aşk ve cezbe ile doludur. Bu aşk Tanrı sevgisidir. Bu aşk kâmil insanı sevmekle başlar ve insanda cezbe beyi, yani Tanrının kulu çekişini meydana getirir. O yaradılıştan aşık ve şairdir. En güzel şiirlerini aşkla beslemiştir. Onca muzik ve sema (raks) insanlığın tekâmülü için vasıtaadır. İnsanlardaki ruh birliğinin esası muziktir. Sema, cezbenin tezahürüdür. Mevlâna (MÜNKİRLERİN MEZHEBİNDE SEMA HARAMDIR, AŞIKLARIN MEZHEBİNDE İSE HELÂLDİR) buyurmaktadır.

Mevlâna'nın ölümünden sonra bu pirensipler, oğlu Sultan Veled ve yakınları tarafından yayılmış ve yüz yıllar boyunca yaşayan MEVLEVİLİK tarikatı doğmuştur.

ESERLERİ:

1-MESNEVÎ: Mevlâna'nın en meşhur eseridir. Mesnevi tarzında yazıldığı için bu ismi almıştır. 6 cilt ve 25618 beyittir. Mevlâna'nın tasavvufî düşüncelerini bir birini takip eden hikâyelerle izah eder. Bir çok dillerde çevrilmiş ve zaman zaman şerhler yapılmıştır.

2-DİVAN-I KEBİR : Mevlâna'nın aşkî ve tasavvufî gazel ve rubaîlerini ihtiva eden 21 divandan müteşekkil, 96 bin kusur beyitlik büyük bir eserdir. Kısmen neşredilmiştir.

3-FİH-İ MAFİH : Mevlâna'nın vaaz ve nasihatlerinden müteşekkil bir eserdir. Eserlerin çok kısımları SELÇUK VEZİRİ MÜİNİDDİN PERVAÑE'nin konağında ve kendisine hitaben yazılmıştır. Mevlâna'nın tasavvufî fikirleri ile birlikte dünya görüşünü de izah eder. Henüz neşredilmemiştir.

4-MECALİS-İ SEB'A: Arabça yazılmış yedi hutbeden ibarettir. 1937 de Prof. Dr. F. Nafiz Uzluk tarafından neşredilmiştir.

5- MEKTUBAT: Başta Padişah olmak üzere Selçuklu büyüklerine yazılmış 144 mektuptan ibarettir. Bu eser de Prof. Uzluk tarafından 1937 neşredilmiştir.

Bunlardan başka Mevlâna'ya izafe edilen bir kaç eseri daha mevcuttur.

Mevlâna, eserlerini devrin ilim ve edebiyat lisanı olan Farsça, birazda Arabça ile yazmıştır. Onun Rumca Ve Türkçe şiirleride vardır. Şurası muhakkaktırki, Mevlâna günlük hayatta türkçe konuşmuş, fakat devir icabı eserlerini Farsça yazmak mecburiyetinde kalmıştır.

S O H B E T

MEVLANA CELALEDDİN RUMİ

Yazan:
Mehmet Önder

Hayatı :

Büyük Türk mütefekkirî Mevlâna Celâleddin Rumi 30 Eylül 1207 de Ho rasan'ın Belh şehrinde doğmuştur. Ba başı Sultan'ül - Üema (Bilgieler Sul tanı) diye anılan ve Asien Türk olan Hüseyin Hatîbî oğlu Muhammed Ba haeddin Veled'dir. Annesi Harez m - Şah'lardan Belh Emiri Rükne'ddin'in kızı Mümine Hatun'dur.

Belh'iz Fahrreddin Razi, hattâ hü kûmdar Muhammed tekîş Harez m - şah gibi sayılı bilgileri vardır. Söyie nişe göre bu iki kudretli bilgine Sultan ü - Üema arasında bir fikir ay rılığı doğmuş, Fahrreddin Razi'ın hü kûmdar nezdinde Sultan'ül Üema a leyhine yaptığı telkinler üzerine. Ba haeddin Veled memleketini terke ka rar vermiş, ailesiyle birlikte Belh'ten göçetmiştir. Mevlevî kaynaklarının verdikleri bilgilere göre (Slpehsâlâr, Eflâf, Sultan Veled'in eserleri v.s.) Sultan'ül üema'nın kervanı ilk olarak Nişapur'da konaklamış, burada büyük şâfi Ferideddin Attar küçük Celâled dinî pek sevmiş, «Esrarname» adlı e serini ona ithaf etmiştir. Nişapur'dan Bağdad, Mekke, Medine, Şam, Halep, Malatya yolu ile Erzinçan'a gelmiş, her geçilen yerde devrin tanınmış bilgine-i ile temas edilmiştir. Evhad üdin Kirmanî, S-deddin Hamavî, muhyiddin Arabî bunlar arasındadır. Kervan Erzinçan'da da durmamış. Si vas, Kayseri, Niğde, yolu ile 1221 yıl larında Larende (Karaman ye gellin ağıstir.

Anadolu selçuklarının emri altın da bulunan Lârende valisi Emir Musa Bey, bu aziz misafirleri hürmetle ka rşulamış, yerleştirmiş, Sultan'ül Üema için de bir medrese tahsis etmiştir. Bu sırada, Mevlâna Celâleddin Rumi bü vümüş, delikanlılık çağına girmiştir. Burada, Semerkand'lı Şerefeddin Lâ ra'nın kızı Gevber Hatun'la evlenmiş Sultan Velet ve Alâeddin Çelebi bu hanımdan dünyaya gelmiştir. Lâren de'de iken, Mevlâna'nın annesi Mümi ne hatun ve büyük kardeşi Muham med A âeddin vefat etmiş ve aile ye di yıl Lârende'de oturmuştur.

O sırada, Anadolu Selçuklu Dev letinin baş şehri Konyadır ve devle tin en parlak ve muhteşem devresidir İlimsever Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat I, Lârende'deki Sultan ü - Üema ve ailesini bizzat Konya'ya da vet etmiş, merasimle karşılayarak kendileri için ayrılan mahalle yerleş tirmiştir. Bahaeddin Veled kısa zaman da burada da şöhr'et yapmış, medre selerde ders, camilerde vaâz vermiş birkaç yıl sonra 12 Ocak 1231 de Konyada vefat etmiştir. Sultan ü - Ü lema'nın vefatından sonra O'nu se venler bu sefer de, Mev âna Celâled din'in etrafında toplanmışlar, Sadred din Konevî Seyyid Bürhaneddin Mu

hakkîkî Tirmîzî, Sıraceddin Ürmevî Şemseddin Mardinî gibi devrin tanın mış büyük bilgileri etrafını sarmış larıdır, bilhassa Seyyid Bürhaneddin'in, Mevlânanın yetişmesinde büyük rolü olmuş, O'nun tesir ve tensibiyle Mevlâna, tahsil için Halep ve Şam'a g'tmiş, orada Osman Rumi, Muhyid din Arabî gibi bilgilerle muhababe de bulunmuş, zahir ilimleri ile birlik te tasavvufu da etüd etmiş, çok oku muş, Konya'ya döndüğü zaman şark ilim âleminin parlak bir yıldızı olmuş tur. O ilim ve kültür muhibi olan Kon yayı çok sevmiş ve artık babasının medfun bulunduğu bu şehri yurd edi nerece yerleşmiştir. O'na Anadolu de mek olan (Rumi) lakabı verilmiş, ders leri, fetvası ve vaâzı ile kısa zaman da geniş bir şöhr'et yapmıştır. Bu sıra da Mevlâna, olgun ve dolgun bir mü derris olarak, Konya medreselerinde etrafına toplanan yüzlerce talebeye ders vermeğe başlamıştır.

23 Ekim 1244 te, Şemseddin Meh met Tebrîzî adlı bir derviş Konya'ya gelmiş, Şekerciler Hanına inmişti. Hemen o gün, Şemsle buluşup konuşan Hazretî Mevlâna, artık medreseyi, vaâzı terk ederek günlerce, haftalarca Şems'le muhababeye dalmış hayati düşünceleri birdenbire değişmiş, onda mutlak kemâlin zuhurunu, cemâllinde Taarrî nurlarını görmüştü. Müderris Mevlâna'nın yerinde şimdi veed ve istigrakla dolu, coşkun bir aşk tufanı vardır. Şanki bir kıvılcım, bir barit mahzenini infilâk ettirmiştir.

Halk tarafından sevilen, vââzî dinlenen Mevlâna gibi zahit bir mü derrisin, Şems gibi kim olduğu bilin miyen bir dervişle, aylarca muhaba beye dalması, dersi vââzî terketmesi herkesi şaşkırtmış kışkırtmış Şems aleyhine bir ceryan başlamıştı: (Bu Şems kimdir ki, şeyhimizi bir ırmak çöptü sürükler gibi, bizden aldı götür dü) diyorlardı. Kıskançlıklar o dere ce artmıştı ki, 1246 yılında Şems izi ni kaybederek Konya'dan uzaklaşmak zerunda kalmıştı.

Mevlâna, bu haybubetten fazlaca müteessir olmuş, ardından içli ve ya nık şiirler söylemeye başlamıştır. O nun illitilerine dayanamıyon oğlu Sul tan Veled, Şems'i aramaya çıkmış Şam'da bularak Konyaya getirmiştir.

Şems'in tekrar Konya'ya gelişi Mev âna'yı çok sevindirmiş, Şems a leyhinde bulunanlar bu sefer Mevlâ nadan özür dilemişlerdir. Şems bu gelişinde, Mevlânanın evlâtlığı Kimya adlı bir kıza da evlenmiş, Konya'ya yerleşmiştir. Fakat bu çok uzun sür medi. Başlarında Mevlâna'nın oğlu Alâeddin Çelebi de bulunan muhale fet guruba tekrar ayaklandı. Günün birinde Şems ansızın kayboluvermiş ti.

(Devamı var)

Şehir

Habe

12 yaşındaki

Öz kızını
satan kadın

Dün şehrimizde çirkın bir hadise e etmiştir.

Öğrendiğimize 12 yaşlarında E. adn kız annesi H. ile H. t daki şahıs tarafından lira mukabilinde Ali t da birine satılmıştır.

E nın muayene nunda bkrinin de olunduğu anlaşıl suçlular yakalanar lete verilmişlerdir.

Taksi ile

Dört ki
bir kadın
zorla kaç

N. adında evli dın dört şahıs tara zorla taksiyle kaç tir.

Suçlular Ermit murları tarafında hal yakalanmış v larında kanunî z yapılmıştır.

GERZE FELÂKETZER

Yapılan Ya
46612.6
lirayı bul

Gerze felâket rine dün de Hatı Kö, Okulu Öğretim öğrencileri 65, Abd köyü Öğ. ve öğre 46, 43, 2 ci Ordu ve mensupları 1 Hüseyin Sayın 5, D tuccarları 366, Ve Müdür ve memurla lira olmak üzere 46612 65 lira topl Kızılay Konya M tarafından dün tel kara merkez kon gönderilmiştir.

Ata Atik
vefat et

Şehrimizin sevil siyetlerinden Sözü masının muhaseb mekil yüzbaşı At dün vefat etmiş v zesi Meram'dan k rak Dere kabrista nedilmiştir.

Ailesine s dileriz.